

ข้าม

เคลื่อน

เลื่อน

ย้าย

พลวัตผู้ให้บริการทางเพศ
ข้ามชาติในเอเชีย

ธานี ชัยวัฒน์

ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย:
พลวัตผู้ค้าบริการทางเพศข้ามชาติในอาเซียน

ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย: พลวัตผู้ค้าบริการทางเพศข้ามชาติในอาเซียน

ธานี ชัยวัฒน์

ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย • ธาณี ชัยวัฒน์

พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, พฤศจิกายน 2564

ราคา 350 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ธานี ชัยวัฒน์. ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย.--กรุงเทพฯ: มติชน, 2564. 304 หน้า.

1. โสภณีย์. 2. ธุรกิจบริการทางเพศ. I. ชื่อเรื่อง.

306.74

ISBN 978 - 974 - 02 - 1761 - 9

สำนักพิมพ์มติชน | www.matchonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ้แจ้ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ,
ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, นงนุช สิงหนเดชะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์, สุกชัย สุชาติสุธารธรรม

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ชนมน วังทิพย์

พิสูจน์อักษร : เมตตา จันทร์หอม, ชาติช่วง ระวิน • กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม

ศิลปกรรม-ออกแบบปก : ณัฐชญาภรณ์ บุญมี • ประชาสัมพันธ์ : ภิรมย์ สุวารัตน์, ณัชชา เสียววล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235 โทรสาร 0-2589-5818

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108 โทรสาร 0-2591-9013

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3358-3360 โทรสาร 0-2591-9012

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannarueman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

ในกรณีที่มีหนังสือผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าลပ် เข้าเล่มกลับหัว

กรุณาติดต่อมาที่ email: matchonbook.sales@gmail.com

หรือ inbox matchonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้จำนวนมากในราคาพิเศษ

โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353 โทรสาร 0-2591-9012

MATCHON
PREMIUM
PRINT

ฝ่าย MATCHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 โทรสาร 0-2591-9002

สารบัญ

6

คำนำสำนักพิมพ์

8

คำนำผู้เขียน

12

ปฐมบทแห่งการค้า

52

เลื่อนไหลในโลกทุนนิยม

80

มองลอดกรอบกฎหมาย

124

แรงจูงใจในการทำงาน

162

สถานการณ์ของตลาด

226

พลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง

280

ช่วงชิงอนาคตบทต่อไป

295

บรรณานุกรม

คำนำสำนักพิมพ์

แม้จะเคยได้ยินกันครั้งแล้วครั้งเล่าว่าเรื่องเพศคือเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน แต่พื้นที่ของเรื่อง “เพศ” และ “เพศสัมพันธ์” ในหลายสังคมกลับเปรียบเสมือนพื้นที่ที่ต้องห้ามซึ่งต้องเก็บซ่อนไว้ภายใต้ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามตามชนบ

ทว่าภายในพื้นที่ที่ถูกซ่อนไว้นั้นกลับเต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวและผู้คน...

ขณะที่ภาพจำของกลุ่มผู้ค้าบริการทางเพศรวมถึงบริการทางเพศถูกจดจำในฐานะความผิดบาป เหี้ยอผู้นำสงสาร และรอยต่าง-พร้อยที่ต้องปกปิดไว้ และแม้จะไม่เคยถูกเปิดเผยอย่างเป็นทางการแต่ทั่วโลก รวมถึงเราเองต่างรู้ดีว่าตลาดค้าบริการทางเพศนั้นมีขนาดใหญ่มากพอจะกล่าวได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดและมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โลกเต็มไปด้วยความเคลื่อนไหว เกิดการเคลื่อนย้ายของวัฒนธรรม เทคโนโลยี เงินตรา เกิดพัฒนาการและการเติบโตของตลาดค้าบริการทางเพศในรูปแบบใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย: พลวัตผู้ค้าบริการทางเพศข้ามชาติ
ในอาเซียน โดย ผศ. ดร. ธาณี ชัยวัฒน์ คืออีกหนึ่งงานวิชาการชิ้น
สำคัญที่จะพาเราเข้าไปสำรวจโลกอันเลื่อนไหลไม่หยุดนิ่งของการค้า
บริการทางเพศข้ามชาติในมิติวิชาการ ผ่านการรวบรวมข้อมูลสถิติ
ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจและวิเคราะห์ในทางเศรษฐศาสตร์ มอง
ภาพกว้างในระดับระหว่างประเทศเพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอ
เชิงนโยบายเพื่อจัดการตลาดค้าบริการทางเพศที่ไม่อาจละเลยนี้ไป
พร้อมๆ กัน

ไม่เพียงแต่เพื่อทำความเข้าใจอีกหนึ่งหน่วยเศรษฐกิจที่มีความ
หมาย ไม่เพียงแต่เพื่อวางกลยุทธ์ควบคุมตลาดการค้าขนาดใหญ่ที่มี
มูลค่ามหาศาล

แต่คือการเปิดเผยพื้นที่ของผู้คนที่ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย
และดำเนินไปอย่างมีสีสันไม่หยุดนิ่ง

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้เขียน

“เพศสัมพันธ์” เป็นความสัมพันธ์ตามธรรมชาติรูปแบบหนึ่งของสัตว์ทุกประเภท รวมถึงมนุษย์ด้วย เราอาจบอกได้ว่า ความสัมพันธ์ทางเพศของสัตว์เป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์ แต่ความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์นั้นมีความซับซ้อนมากกว่า เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกระหว่างมนุษย์มากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ที่ผสมปนเปทั้งความพึงพอใจ ความไม่พึงพอใจ ความปรารถนา ความผูกพัน เสน่ห์หา ตัณหา ราคะ หรือแม้แต่เหตุผลเพื่อประโยชน์ของการได้มาในบางสิ่งที่ต้องการ

เมื่อมนุษย์อยู่รวมตัวกันเป็นสังคม การจัดการเชิงสถาบันของความสัมพันธ์ทางเพศก็เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว การแต่งงาน การมีหน้ามีตา การฟ้องร้อง ศีลธรรมจรรยา หรือแม้แต่ค่านิยมชายเป็นใหญ่ ในด้านหนึ่งก็เพื่อให้คนในสังคมไม่หมกมุ่นกับเรื่องเหล่านี้มากเกินไป แต่ในอีกด้านหนึ่ง หากการกำกับดูแลเหมาะสมกับบริบทของสังคมในเวลานั้นๆ การมีความสัมพันธ์ทางเพศก็จะสร้างเสรีภาพของตัวมันเองด้วยการแอบซ่อนจากการกำกับดูแลของสถาบันทางสังคม ซึ่งดูเหมือนในหลายสังคม การแอบซ่อนนี้จะสร้างเสรีภาพได้จริง

“ตลาด” ก็เป็นสถาบันรูปแบบหนึ่งที่พยายามแทรกตัวเข้ามาจัดการเรื่องเพศสัมพันธ์ในสังคมเช่นกัน ตลาดในที่นี้ก็คือ “การค้าบริการทางเพศ” ซึ่งอันที่จริง ตลาดค้าบริการทางเพศควรต้องรวมถึงสินค้าหรือบริการทดแทนอื่นที่ส่งเสริมให้เกิดบำบัดความต้องการด้วยตัวเอง ตลาดนี้จึงน่าจะเป็นตลาดที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงที่สุด หรือมีผู้ใช้บริการมากที่สุดในโลกตลาดหนึ่ง เกือบทุกคนบนโลกนี้ล้วนเคยเต็มใจใช้บริการมาก่อน และทุกคนบนโลกนี้ก็สามารรถเข้าถึงสินค้าและบริการนี้ได้เสมอในเวลาที่ต้องการ แต่น่าแปลกใจที่มูลค่าของมันกลับไม่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในข้อมูลทางการ อย่างไรก็ตาม การจัดการและรูปแบบของตลาดยังคงได้รับความสนใจที่จะทำการศึกษาในเชิงวิชาการและเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่องในทุกประเทศ และแน่นอนว่าในแต่ละประเทศก็必将มีความเข้าใจเชิงวิชาการและมีข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตลาดค้าบริการทางเพศนี้ที่เหมาะสมแตกต่างกันไป

ประชาชนทั่วไปในประเทศไทยต่างก็รับรู้ว่าการตลาดค้าบริการทางเพศน่าจะมีขนาดใหญ่ แต่กลับดูเหมือนแทบจะไม่มีข้อมูลหรือสถิติที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากภาครัฐอย่างที่ควรจะเป็น ทำให้สังคมของเรามีความเข้าใจในเรื่องตลาดค้าบริการทางเพศในประเทศของเราเองน้อยมาก โดยเฉพาะเพื่อการแลกเปลี่ยนและถกเถียงบนพื้นฐานข้อเท็จจริงมากกว่าในประเด็นเรื่องศีลธรรม การศึกษาเรื่องการค้าบริการทางเพศในประเทศไทยเองก็มีจำนวนน้อยมาก ทั้งที่พลวัตของตลาดมีสูง มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่องค์ความรู้ที่สังคมมียังเป็นความเข้าใจเดิมในอดีตที่ผ่านมาแล้ว

หนังสือเล่มนี้พยายามเรียบเรียงขึ้นบนพื้นฐานของหลักฐาน

เชิงประจักษ์และข้อเท็จจริง ทั้งจากเอกสารวิชาการและรายงานวิชาการสัมมนาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ในแหล่งค้าบริการทางเพศหลายจังหวัดและหลายประเทศ และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการค้าบริการทางเพศของประเทศไทยจากการทำความเข้าใจรูปแบบการค้าบริการทางเพศของประเทศอื่นในอาเซียน รวมถึงพยายามทำความเข้าใจพลวัตของการค้าบริการทางเพศสมัยใหม่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยหวังให้เป็นองค์ความรู้ในการต่อยอดและถกเถียง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบายต่อไปในอนาคต

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การเคลื่อนย้ายผู้ค้าบริการทางเพศระหว่างประเทศในอาเซียน” ที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ร่วมทำการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ รศ. ดร. โสติดิธร มัลลิกะมาส อ. รัฐวิชญ์ ไพรวັນ คุณนิชาภัทร ไม้งาม และคุณณัชฎา คงศรี ผู้ที่มีบทบาทสนับสนุนให้งานวิจัยสำเร็จไปด้วยดี ได้แก่ ศ. ดร. อิศรา ศานติศาสน์ รศ. ดร. วรวิทย์ เจริญเลิศ ผศ. ดร. สวรรีย์ บุญยमानนท์ และ ผศ. ดร. ปภัศร ชัยวัฒน์ ผู้ผลักดันให้เกิดเป็นหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ คุณอพิสิทธิ์ ธีระจรรุวรรณ คุณมณฑล ประภากรเกียรติ และคุณชนมน วังทิพย์ และบุคคลอื่นที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะช่วยเปิดมุมมองใหม่ๆ ในเชิงข้อเท็จจริงให้กับท่านผู้อ่านได้เห็นภาพของตลาดค้าบริการทางเพศของประเทศไทยได้ชัดคิดและวิพากษ์กันต่อไป

ธานี ชัยวัฒน์

ข้าม เคลื่อน เลื่อน ย้าย:
พลวัตผู้ค้าบริการทางเพศข้ามชาติในอาเซียน

1

ประชุมบทแห่งการค้า

โลกและการค้าบริการทางเพศ

การค้าบริการทางเพศเป็นอาชีพที่เก่าแก่อาชีพหนึ่งของโลก โดยสมัยโบราณยังไม่มี การถือเรื่องธรรมเนียมและคุณค่าของการ รักษาพรหมจรรย์ การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงจึงเป็นไป อย่างเสรี ขณะที่หญิงโสเภณีนั้่นน่าจะมีที่มาเริ่มต้นจากการประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาในเอเชียตะวันตก เช่น ในประเทศอินเดีย ผู้หญิง จะต้องทำพิธีสละพรหมจรรย์ของตนเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนใน อาณาจักรบาบิโลน การสละพรหมจรรย์ของหญิงสาวมักเป็นไปเพื่อ แลกกับสิ่งตอบแทนอื่น เช่น เงินทอง โดยถ้าชายแปลกหน้าพอใจ หญิงสาวคนใดคนหนึ่งนั่งเรียงรายอยู่ในวิหารเจ้าแม่อิซตาร์ (Ishtar) ก็จะโยนเงินลงบนตัก หลังจากประกอบพิธีเสร็จแล้ว หญิง สาวเหล่านี้ก็จะกลับไปยังบ้านเมืองของตนและครองชีวิตคู่ต่อไป โดย ทั้งความเชื่อของอินเดียและบาบิโลนต่างมองว่าการสละพรหมจรรย์

ของหญิงสาวให้แก่ชายแปลกหน้าที่ไม่ใช่คู่ครองของตนจะนำมาซึ่ง โศคโลก

ในยุคต่อมา การเป็นโสเภณีถูกปรับเปลี่ยนจากเรื่องพิธีกรรม ไปเป็นเรื่องการสะสมทุนเพื่อการสมรส และมีความเชื่อว่าผู้หญิงที่ผ่านการเป็นโสเภณีมาแล้วจะเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นภรรยา และแม่ จนกระทั่งถึงยุคสมัยกรีก-โรมัน ความเจริญทางวัตถุได้เข้ามาแทนที่ศาสนา ทำให้เกิดโรงหญิงโสเภณีสาธารณะแห่งแรกของโลกขึ้นที่กรุงเอเธนส์ โดยนายโซลอน (Solon) ซึ่งเป็นนักกฎหมายและนักปฏิรูปได้ริเริ่มจัดตั้งโรงหญิงโสเภณีสาธารณะเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ หนึ่งคือ เพื่อคุ้มครองและรักษาสถาบันครอบครัวของประชาชนไว้ ไม่ให้เกิดการลักลอบมีเพศสัมพันธ์และความสัมพันธ์แบบคบชู้ สองคือ เพื่อนำเงินที่เก็บได้มาใช้จ่ายบำรุงการกุศลต่างๆ ทางศาสนา การค้าบริการทางเพศของโลกจึงเกิดขึ้นมาตั้งแต่นั้น

ผลการสำรวจในปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) ของ Fondation Scelles องค์กรเอกชนที่ศึกษาและรณรงค์ต่อต้านการค้าบริการทางเพศพบว่าทั่วโลกมีผู้ค้าบริการทางเพศอยู่ที่ประมาณ 42 ล้านคน โดยร้อยละ 80 เป็นการค้าบริการทางเพศของผู้หญิง และร้อยละ 75 ของจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศทั้งหมดมีอายุระหว่าง 13-25 ปี ในจำนวนนี้ 18 ล้านคนค้าบริการอยู่ในประเทศจีน และอีก 8 ล้านคนอยู่ในประเทศอินเดีย ขณะที่บราซิลและสหรัฐอเมริกา มีผู้ค้าบริการทางเพศจำนวนอยู่ที่ 1 ล้านคน ตามลำดับ สำหรับประเทศไทยนั้น มีจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศอยู่ที่ประมาณ 3 แสนคน

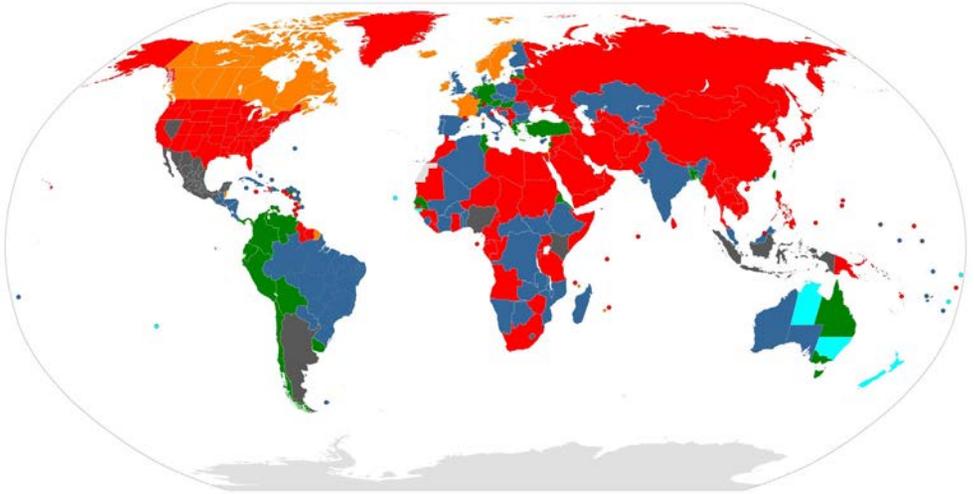
มูลค่าการค้าบริการทางเพศของโลกในปี ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) อยู่ที่ 1.86 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (HAVOCSCOPE, 2015) ขณะที่มูลค่าการผลิตสินค้าและบริการของโลก (Gross World

Product) อยู่ที่ 78.28 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (CIA Factbook, 2016) เท่ากับว่ามูลค่าการค้าบริการทางเพศคิดเป็นร้อยละ 0.25 ของ GWP หรือประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของ GDP ประเทศไทย ทั้งที่การค้าบริการทางเพศของประเทศส่วนใหญ่ในโลกนั้นผิดกฎหมาย หรือมีอยู่ภายใต้ข้อจำกัดการค้าบางประการ

แม้อาชีพค้าบริการทางเพศจะเป็นอาชีพที่มีอยู่มาอย่างยาวนาน แต่ในหลายๆ ประเทศ อาชีพนี้ยังคงไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย หลายประเทศยอมรับว่าเป็นอาชีพที่ถูกกฎหมายภายใต้ข้อจำกัดบางประการ และมีประเทศอีกจำนวนไม่น้อยที่ยอมรับการค้าบริการทางเพศให้กลายเป็นอาชีพที่ต้องตามกฎหมายจากข้อมูลในปี ค.ศ. 2016 เมื่อศึกษาตามจำนวนประเทศต่างๆ ทั่วโลก พบว่าการค้าบริการทางเพศยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายใน 109 ประเทศ อาทิ จีน รัสเซีย เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา แต่ใน 11 ประเทศ การค้าบริการทางเพศนั้นถูกกฎหมายแต่มีข้อจำกัดที่ห้ามไม่ให้จัดตั้งองค์กรหรือบริษัทในลักษณะของช่องขึ้นมาเพื่อประกอบการค้าบริการทางเพศ ประเทศที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น สาธารณรัฐโดมินิกัน อิสราเอล ไอร์แลนด์ บราซิล แคนาดา อีก 77 ประเทศยอมรับให้การค้าบริการทางเพศเป็นเรื่องถูกกฎหมายแล้ว เช่น เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี นิวซีแลนด์ โคลัมเบีย รวมถึงบางรัฐในสหรัฐอเมริกาอย่างรัฐเนวาดา (Nevada) ขณะที่ยังมีอีก 5 ประเทศทั่วโลกที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับเรื่องนี้

หลักการซึ่งสนับสนุนแนวคิดของกฎหมายเกี่ยวกับการค้าบริการทางเพศที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศนั้น มาจากรากฐานความคิดที่ให้ความสำคัญต่อมิติทางสังคมอย่างแตกต่างกัน 3 กลุ่มกลุ่มแรกคือ กลุ่มประเทศที่ห้ามการค้าบริการทางเพศโดยสิ้นเชิงนั้น

สถานการณ์การค้าบริการทางเพศภายใต้บริบทของกฎหมาย
ประเทศต่างๆ ในปี ค.ศ. 2021

- การค้าบริการทางเพศสามารถทำได้อย่างเสรี โดยไม่มีการลงโทษ
- การค้าบริการทางเพศถูกกฎหมายและได้รับการควบคุม
- การค้าบริการทางเพศถูกกฎหมาย แต่ห้ามดำเนินกิจกรรมในรูปแบบองค์กรเพื่อการค้าบริการทางเพศ
- การซื้อบริการทางเพศและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายมีความผิดตามกฎหมาย แต่การค้าบริการทางเพศถูกกฎหมาย
- การค้าบริการทางเพศผิดกฎหมาย
- มีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับกฎหมายท้องถิ่น

ที่มา: Wikimedia Commons, CC-BY-SA-4.0 "Prostitution Law Map"

มักจะอ้างถึงการคำนึงถึง “สิทธิสาธารณะ” เป็นหลัก กล่าวคือ กลุ่มนี้มีความกังวลว่าการอนุญาตให้ค่าบริการทางเพศจะทำลายระบบศีลธรรมอันดีของสังคมหรือทำลายความเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ภาครัฐจึงไม่ควรอนุญาตและยังจำเป็นต้องกำกับดูแลไม่ให้มีด้วย กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค่าบริการทางเพศโดยปัจเจกเท่านั้น ไม่อนุญาตให้มีการจัดการแบบองค์กร ช่อง หรือสถานบริการ ซึ่งกลุ่มนี้มักอ้างการคำนึงถึง “สิทธิส่วนบุคคล” เป็นหลัก กล่าวคือ การตัดสินใจค่าบริการทางเพศหรือใช้เรือนร่างของตนเองเพื่อแสวงหารายได้ เป็นสิทธิอันชอบธรรมที่พึงกระทำได้ ภายใต้ความสมัครใจของปัจเจกบุคคลนั้นๆ กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค่าบริการทางเพศในรูปแบบองค์กรหรือผ่านการจัดหาได้ โดยกลุ่มนี้มักอ้างถึงการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพเป็นหลัก กล่าวคือ ภาครัฐสามารถกำหนดให้มีใบอนุญาตการประกอบกิจการในรูปแบบองค์กร เพื่อจะสามารถดูแลไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบผู้ค้า รวมถึงดูแลสาธารณสุขของผู้ค้าและผู้ซื้อได้อย่างเหมาะสม

การค่าบริการทางเพศในกรณีศึกษาทวีปยุโรปนั้นน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากหลายประเทศในยุโรปเริ่มต้นจากการห้ามค่าบริการทางเพศอยู่ก่อน ต่อมา กลุ่มประเทศในยุโรปเริ่มต้นข้อตกลงเชงเก้น (Schengen Agreement) จากประเทศเบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก (Benelux) ฝรั่งเศส และเยอรมนี เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1985 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายคนและสินค้าระหว่างกันโดยเสรี (to establishing free movement of persons and goods between them)

ต่อมา ข้อตกลงเชิงกันขยาดตัวอย่างต่อเนื่อง ประเทศสมาชิก มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจ การค้า และความสัมพันธ์ทาง สังคมของประเทศเหล่านี้แน่นแฟ้นมากขึ้น การเคลื่อนย้ายคนระหว่าง ประเทศในกลุ่มเชิงกันก็มากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

กรณีศึกษาของประเทศกลุ่มเชิงกันในยุโรปเหล่านี้ทำให้เห็น ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ประเทศต่างๆ โดยสามารถแบ่งกลุ่มประเทศที่ ได้รับผลกระทบออกได้เป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรกคือ กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค่าประเวณีได้อย่าง ถูกกฎหมายอยู่แล้ว โดยกลุ่มประเทศเหล่านี้มีรายได้เข้าประเทศ เพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากผู้คนจากหลายประเทศเดินทางไปซื้อ บริการในประเทศเหล่านี้ แหล่งค้าบริการทางเพศจึงได้กลายเป็น แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไป ดังภาพข้อมูลต่อไปนี้ที่แสดง ให้เห็นข้อมูลสำคัญของพื้นที่โคมแดงในเมืองอัมสเตอร์ดัม (Red Light Districts in Amsterdam) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการค้าบริการทาง เพศอย่างเสรีตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) พบว่ามีผู้ค้าบริการ ทางเพศทำงานอยู่ประมาณ 8,000 คน และมีผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จัด การร้าน คนทำความสะอาด หรือพนักงานรักษาความปลอดภัย ประมาณ 3,000 คน โดยพื้นที่นี้สร้างรายได้ประมาณ 625 ล้านยูโร ต่อปี

ข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่โคมแดงในเมืองอัมสเตอร์ดัม

พื้นที่โคมแดงในเมืองอัมสเตอร์ดัม

- มีผู้ค้าบริการทางเพศประมาณ 8,000 คน และมีผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องอีก 3,000 คน
- ยอมรับให้การค้าบริการทางเพศถูกกฎหมายในปี ค.ศ. 2000
- พื้นที่สร้างรายได้ประมาณ 625 ล้านยูโรต่อปี
- ผู้ค้าบริการทางเพศมักถูกมองในฐานะเหยื่อและผู้หลบเลี่ยงภาษี
- ผู้ค้าบริการทางเพศต้องจ่ายภาษีอย่างน้อย 33% ของรายได้
- ผู้ค้าบริการทางเพศ 75% คือหญิงจากเอเชีย แอฟริกา และยุโรปตะวันออก

ที่มา: Anna Holligan, 2011, "Amsterdam's prostitutes targeted by Dutch tax officials," *BBC News Online* (21 March 2011)

อีกด้านหนึ่ง ต้นทุนทางสังคมของประเทศเหล่านี้ก็เพิ่มสูงขึ้นมาก แม้อาจจะบอกได้ยากว่าส่วนใดมีมูลค่ามากกว่ากันระหว่างต้นทุนกับรายได้ แต่ที่เห็นได้ชัดคือ การเคลื่อนย้ายคนระหว่างประเทศที่เสรีมากขึ้นได้ส่งผลให้การบริหารจัดการระบบการค้าประเวณียากขึ้นมาก เนื่องจากไม่ใช่ปัจจัยที่ควบคุมได้ในประเทศอีกต่อไป

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มประเทศที่ไม่อนุญาตให้ทำการค้าประเวณีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อการรวมกลุ่มทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายคนโดยเสรีแล้วก็ทำให้การค้าบริการทางเพศมากขึ้น ทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานของตัวผู้ค้าบริการทางเพศเอง จากประเทศที่มีรายได้ต่ำกว่าเข้ามาหางานทำในประเทศที่มีรายได้สูงกว่า แม้จะเป็นกิจกรรมที่ผิดกฎหมายก็ตาม ทั้งยังมีการย้ายเข้ามาค้าบริการทาง

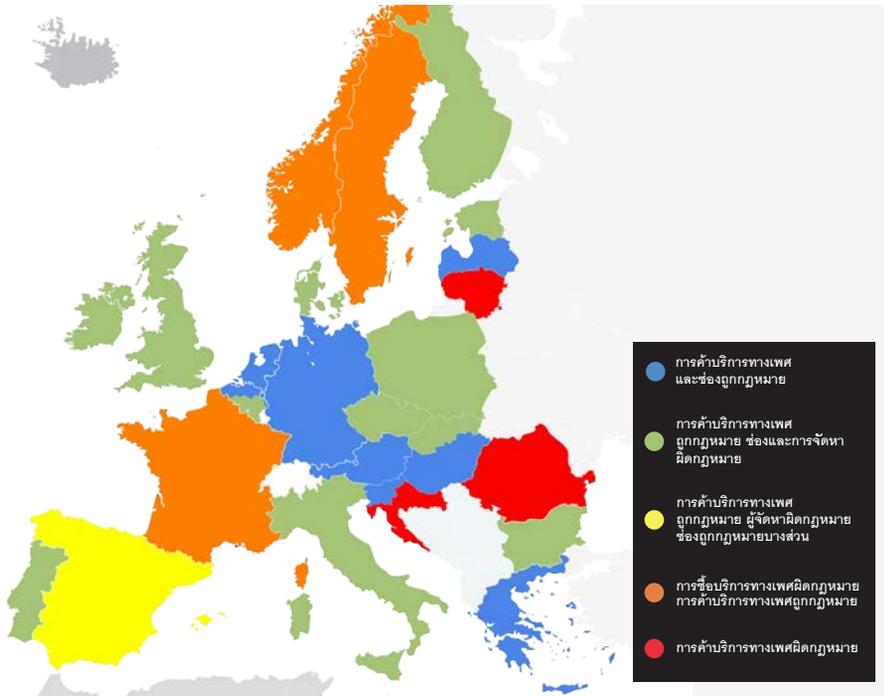
เพศให้แก่แรงงานเพศชายสัญชาติเดียวกันกับผู้ค้าบริการทางเพศที่เข้าไปขายแรงงานยังประเทศนั้นๆ อีกด้วย สถานการณ์นี้ส่งผลให้เกิดแรงกดดันอย่างหนักต่อประเทศที่ไม่อนุญาตให้ค้าประเวณีอย่างถูกกฎหมายด้วยเช่นกัน จนกระทั่งประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องผ่อนคลายนโยบายห้ามค้าบริการทางเพศดังกล่าวลงในเวลาต่อมา

ผลจากการผ่อนคลายนโยบายบังคับลงและปรับให้เหมาะกับระบบของแต่ละประเทศ ทำให้ปัจจุบัน ระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในยุโรปมีความหลากหลายแตกต่างกันตามแต่ละประเทศ โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค้าบริการทางเพศอย่างถูกกฎหมาย ทั้งแบบปัจเจกและแบบสถานบริการ กลุ่มที่ 2 กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค้าบริการทางเพศอย่างถูกกฎหมาย แต่ห้ามดำเนินกิจกรรมในรูปแบบสถานบริการหรือจัดหา กลุ่มที่ 3 กลุ่มประเทศที่อนุญาตให้ค้าบริการทางเพศอย่างถูกกฎหมายแต่ห้ามชักชวน และอนุญาตให้ค้าบริการทางเพศในรูปแบบสถานบริการโดยได้รับการควบคุม กลุ่มที่ 4 กลุ่มประเทศที่การซื้อบริการทางเพศผิดกฎหมาย แต่การค้าบริการทางเพศไม่ผิดกฎหมาย¹ และกลุ่มที่ 5 กลุ่มประเทศที่การค้าบริการทางเพศผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ดี สหภาพยุโรปได้จำแนกผู้ค้าบริการทางเพศออกเป็น 5 กลุ่ม อ้างอิงจาก EU Classification เพื่อความเหมาะสมในการกำกับดูแล โดยแต่ละประเทศก็มีนโยบายที่ปฏิบัติต่อแต่ละกลุ่มแตกต่างกันด้วย ประเภทผู้ค้าบริการทางเพศทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ค้าบริการทางเพศในสถานบริการที่สามารถเห็นได้จากกระจก (Window Prostitution)
2. ผู้ค้าบริการทางเพศด้วยตนเอง (Street Prostitution)

รูปแบบการกำกับดูแลการค้าบริการทางเพศของประเทศในยุโรป

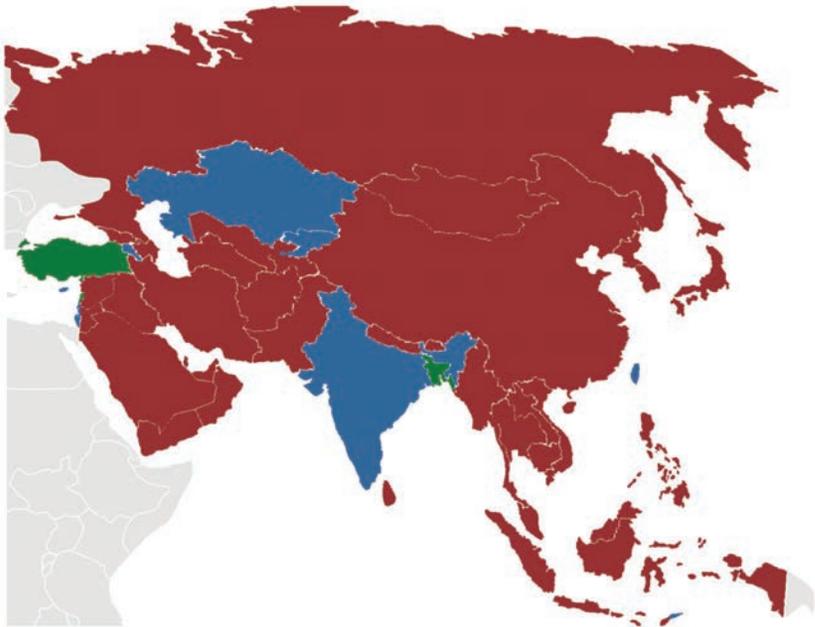
ที่มา: Feargus O'Sullivan, 2013, "Across Europe, a Growing Sense That Legalized Prostitution Isn't Working," *Bloomberg City Lab* (6 December 2013).

3. ผู้ค้าบริการทางเพศในสถานบริการที่เข้าถึงได้เฉพาะสมาชิก (Clubs & Private Houses)
4. พนักงานนวดแบบแฝง (Massage Parlors)
5. ผู้ค้าบริการทางเพศที่ติดต่อทางโทรศัพท์ (Escort & Private)

การค้าบริการทางเพศของอาเซียน

สำหรับประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้ง 10 ประเทศที่รวมตัวกันในชื่อ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations; ASEAN) แม้จะสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาคทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นด้านข้อบังคับและกฎหมายของแต่ละประเทศ กฎหมายเรื่องการค้าบริการทางเพศก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ยังไม่มีกฎหมายระบุเกี่ยวกับการค้าบริการทางเพศ (Not Illegal) ขณะที่ประเทศมาเลเซีย กฎหมายเกี่ยวกับการค้าบริการทางเพศ นั้นมีข้อจำกัด โดยระบุให้การค้าบริการทางเพศนั้นไม่ผิดกฎหมาย (Not Illegal) แต่ช่องหรือสถานประกอบการและการเรียกร้องให้ผู้อื่นมาซื้อบริการถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย (Illegal) ส่วนประเทศสิงคโปร์ การค้าบริการทางเพศถูกกฎหมาย (Legal) ขณะที่ประเทศกัมพูชา การเรียกร้องให้ซื้อบริการและช่องนั้นผิดกฎหมาย (Illegal) และประเทศติมอร์เลสเต การค้าบริการทางเพศนั้นถูกกฎหมาย (Legal) รวมทั้งผู้ขายสามารถเรียกร้องให้ซื้อบริการทางเพศได้ แต่

รูปแบบการกำกับดูแลการค่าบริการทางเพศ
ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- การค่าบริการทางเพศถูกกฎหมายและได้รับการควบคุม
- การค่าบริการทางเพศถูกกฎหมาย แต่ช่องผิดกฎหมาย การค่าบริการทางเพศไม่ได้รับการควบคุม
- การค่าบริการทางเพศผิดกฎหมาย
- ไม่มีข้อมูล

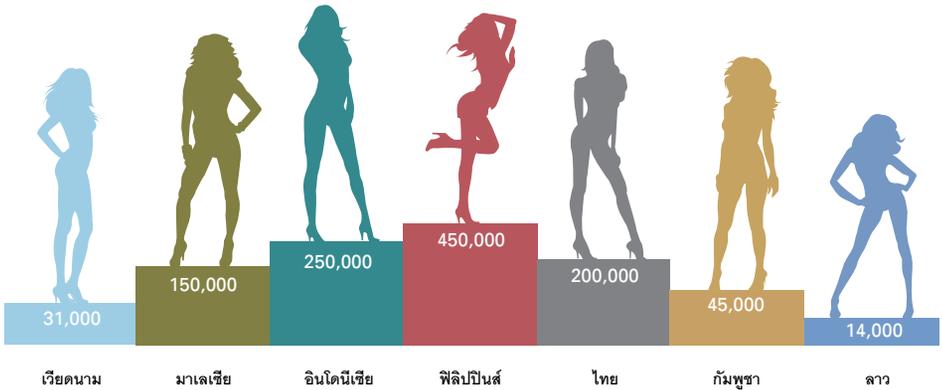
สถานที่สำหรับค้าบริการทางเพศยังคงผิดกฎหมาย (Illegal) นอกจากนี้ ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนยังคงถือว่าการค้าบริการทางเพศเป็นเรื่องผิดกฎหมาย (Illegal) อยู่ จะเห็นได้ว่า นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศอาจไม่ใช่แค่อนุญาตให้ค้าหรือไม่เท่านั้น แต่ยังมี ความแตกต่างกันในรายละเอียดของนโยบายอีกหลายมิติ

หากพิจารณาประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาพรวม โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ค้าบริการทางเพศ จะพบว่ากฎหมายของเกือบทุกประเทศห้ามค้าบริการทางเพศ ยกเว้นเพียงสิงคโปร์เท่านั้นที่อนุญาตให้ทำได้ ภายใต้การกำกับดูแลซึ่งค่อนข้างเข้มงวด ขณะที่ประเทศโดยรอบมีความหลากหลายของการอนุญาตให้เห็นอยู่บ้าง

ประเด็นที่น่าสนใจคือ กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้ค้าบริการทางเพศเหล่านี้ กลับมีจำนวนผู้ค้าและมูลค่าการค้าบริการทางเพศสูงมาก จากการสำรวจผู้ค้าบริการทางเพศภายใต้ความร่วมมือระหว่างสหประชาชาติกับภาคีเครือข่าย พบว่าระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศฟิลิปปินส์มีจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศสูงที่สุด ประมาณ 450,000 คน รองลงมาคือ อินโดนีเซีย และไทย อยู่ที่ 250,000 คน และ 200,000 คน ตามลำดับ

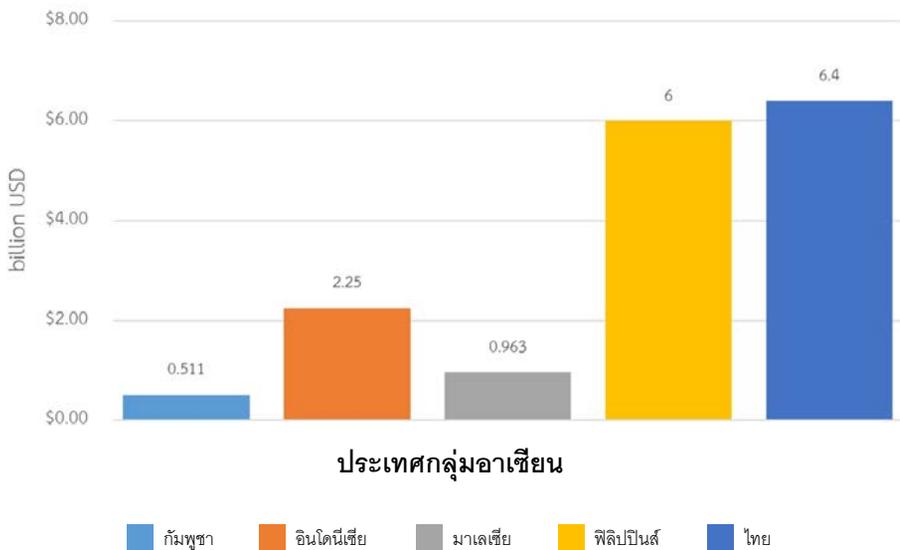
อย่างไรก็ดี การประมาณการของสหประชาชาติและเครือข่ายดังกล่าวมีจำนวนต่ำกว่าการประมาณการของ HAVOCSCOPE ซึ่งเป็นเว็บไซต์รายงานข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับตลาดมืดของประเทศต่างๆ โดย HAVOCSCOPE รายงานว่าจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศ

จำนวนผู้ค้าบริการทางเพศของประเทศสำคัญ
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา: United Nations Empower Foundation, Philippines Anti Prostitution Bill, CPPS Malaysia

มูลค่าตลาดการค้าบริการทางเพศโดยเปรียบเทียบ 5 ประเทศ
ในกลุ่มประเทศอาเซียนปี พ.ศ. 2558

ที่มา: HAVOCSCOPE (2015)

ของฟิลิปปินส์อยู่ที่ 800,000 คน ไทย 250,000 คน กัมพูชา 70,000 คน และเวียดนาม 33,000 คน

HAVOCSCOPE ได้ประมาณการมูลค่าการค้าบริการทางเพศ จากข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เมื่อนำตัวเลขมูลค่าทางตลาดการค้า บริการทางเพศมาเปรียบเทียบ 5 ลำดับแรกของภูมิภาค จะเห็นว่ามูลค่าตลาดการค้าบริการทางเพศในประเทศไทยนั้นมีมูลค่าสูงที่สุดถึง 6.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมาคือประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และกัมพูชา ตามลำดับ

หากพิจารณา 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และกัมพูชา พบว่ามูลค่าการค้า บริการทางเพศของไทยสูงที่สุดจากทั้ง 4 ประเทศ อยู่ที่ 6.4 พันล้าน เหรียญสหรัฐ หากเปรียบเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ที่มีผู้ค้าบริการ ทางเพศจำนวนมาก กลับมีมูลค่าอยู่ที่ 6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งต่ำกว่าไทยมาก แสดงให้เห็นว่ารายได้ต่อหัวของผู้ค้าบริการทางเพศใน ไทยสูงกว่าฟิลิปปินส์มาก

การประมาณการจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศและมูลค่าการค้า บริการทางเพศของแหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งนั้นแตกต่างกันสูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากการค้าบริการทางเพศมีพลวัตปรับเปลี่ยนตามโครงสร้างของสังคมและตลาดค่อนข้างสูง ทำให้ในปัจจุบัน การค้าบริการ ทางเพศไม่ใช่งานที่มีลักษณะอาชีพประจำดังในอดีต โดยผู้ค้าอาจ จะทำแบบชั่วคราว หรือพาร์ทไทม์ (part time) หรืออาจเป็นงาน ลักษณะกิ๊ก (gig work) ที่ทำเป็นครั้งๆ ไป² ซึ่งอาจเป็นไปตามความต้องการของผู้ว่าจ้างหรือตามความต้องการของผู้ค้าเอง ทำให้การ ประมาณการจำนวนและมูลค่าของการค้าบริการทางเพศนั้นทำได้ ยาก เช่น การมีผู้ค้าบริการทางเพศหมุนเวียนเข้าสู่ตลาดจำนวน

มหาศาลที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้และบางคนอาจทำงานแบบกึ่ง
ซึ่งรับงานเพียง 2-3 ครั้งต่อเดือน หรือไม่ก็ครั้งต่อปี จะนับเพิ่มเป็น
ผู้ค้าบริการทางเพศจำนวนอีก 1 คนหรือไม่ เพราะหากนับทั้งหมด
ก็จะทำให้จำนวนผู้ค้าบริการทางเพศมีมากเกินไปจนความเป็นจริง

แม้ว่าการประมาณการจำนวนผู้ค้าบริการทางเพศและมูลค่า
การค้าบริการทางเพศจะแตกต่างกันสูงมาก อีกทั้งส่วนใหญ่มักเป็น
ข้อมูลหรือการประมาณการที่ผ่านมาแล้วหลายปี เนื่องจากพลวัต
ของการค้าบริการทางเพศนั้นค่อนข้างสูง การประมาณการทั้งจำนวน
และมูลค่าในยุคหลังๆ ทำได้ยาก ทำให้ไม่มีการประมาณการใหม่ที่
ค่อนข้างชัดเจน แต่เราก็ทราบได้เป็นอย่างดีว่า จำนวน มูลค่าจำนวน
ผู้ค้าบริการทางเพศ และมูลค่าการค้าบริการทางเพศจะไม่ลดลงไป
กว่าเดิม ทั้งยังน่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากในยุคปัจจุบัน

ปัจจุบัน โครงสร้างตลาดการค้าบริการทางเพศได้เริ่มแบ่ง
เซกเมนต์ (segment) ทางราคาอย่างชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ โดยการค้
าบริการทางเพศของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่เปิดเสรีการค้า
ราคาของการค้าบริการทางเพศมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีบริการให้เลือก
หลากหลายขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการพัฒนา
ตลาดที่สูงขึ้น “prostitutes charge an average of up to \$50
for oral sex, \$100 for intercourse, and have 3-5 clients per
day.” (HAVOCSCOPE, 2015) ขณะที่การค้าบริการทางเพศของ
ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่ห้ามค้าบริการทางเพศกลับมีแนว
โน้มราคาลดต่ำลง ทั้งนี้เพราะแรงกดดันจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน
จากประเทศที่ยากจนกว่าและการแข่งขันในธุรกิจสีเทาที่เพิ่มขึ้น
รวมทั้งการค้าบริการทางเพศออนไลน์ (selling sex online) (The
Economist, 2014)

หากเราย้อนกลับไปดูตามประวัติศาสตร์ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งของประชาคมอาเซียนที่ยังไม่ได้ยอมรับให้การค้าบริการทางเพศถูกต้องตามกฎหมาย จะพบว่าการค้าบริการทางเพศเกิดขึ้นมาอย่างแพร่หลายตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 อันเป็นผลจากการที่ไทยได้ติดต่อกับชาติตะวันตก ในสมัยอยุธยาได้ปรากฏคำศัพท์ที่เรียกว่า “รับทำข้าเราแก่นุรุษ” จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ บทพระไอยการลักษณะผ้าห่มเปีย ในประมวลกฎหมายตรา 3 ดวง ได้บัญญัติเรียกผู้หญิงที่ค้าบริการทางเพศว่า “หญิงนครโสเภณี” ซึ่งแปลว่า “หญิงงามเมือง” และคำว่า “โสเภณี” ที่ใช้กันในปัจจุบันก็แปลว่า “หญิงงาม” นั่นเอง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสถานประกอบการที่คนทั่วไปเรียกว่า “โคมเซียว” ซึ่งก็คือโรงหญิงนครโสเภณีที่ให้บริการทางเพศ

การค้าบริการทางเพศในประเทศไทยช่วงก่อนปี พ.ศ. 2499 ยังไม่ถือว่าผิดกฎหมาย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณีได้ระบุความผิดไว้อย่างชัดเจน และปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 เพื่อกำหนดไม่ให้มีการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว หรือรับเร้าบุคคลตามท้องถนน หรือสถานที่สาธารณะ หรือที่อื่นๆ เพื่อการค้าประเวณีที่จะส่งผลให้เกิดความอับอาย เปิดเผย และสร้างความเดือดร้อน อีกทั้งยังระบุไม่ให้ห้ามสุ่มในสถานบริการทางเพศเพื่อประโยชน์ทางการค้า ซึ่งเป็นการเอาผิดทั้งผู้ค้าบริการทางเพศและผู้ซื้อบริการทางเพศด้วย

จำนวนผู้ค้าบริการทางเพศในประเทศไทยยังคงไม่ชัดเจน ในปี พ.ศ. 2544 รายงานขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) ประมาณการอยู่ที่ 150,000-200,000 คน